

ინტეგრალური რესურსების სტრუქტურისა და კლასიფიკაციის საკითხისათვის

გივი თალაკვაძე

ფიზიკა-მათემატიკის დოქტორი,
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის გამოყენებითი
ანალიტიკისა და პროგნოსტიკის ცენტრის ხელმძღვანელი

FOR THE ISSUE OF THE STRUCTURE AND CLASSIFICATION OF INTEGRATED RESOURCES

Givi Talakvadze
Doctor of Physics and Mathematics

RESUME

The division of integral resources into only material, human and natural resources, although the relevance and role of each of them has not changed - can no longer fully reflect the diversity of resources and all aspects of their management and rational use. The nature and peculiarities of global development require the so-called "Partial resources" identification and adequate reflection of integral resources in the whole structure. The development of mankind has taken on a pronounced anisotropic character, which may lead to new conflicts, racism, segregation, the collapse of democratic institutions. In these conditions, special attention and efforts are needed for each country only to formulate and implement the most concretized action plan for the development of benefits to it.

The key issue of such programs is to determine the development priorities of the country and to develop optimal schemes and regimes for the use of integrated resources ensuring their implementation.

საკვანძო სიყვებე: ინტეგრალური რესურსები; პარციალური რესურსები; მდგრადი განვითარება; საექსპორტო პოტენციალი; გლობალური ტრენდები; რესურსმცოდნეობა.

* * * *

თანამედროვე ადამიანის არსებობისა და განვითარების თითქმის ათიათასწლიანი ისტორია არის რესურსებისათვის ბრძოლის ისტორია, თუმცა მთელი ამ ხნის განმავლობაში თავად რესურსების

ცნებას, მათ როლსა და ადგილს კაცობრიობის განვითარების პროცესში ერთგვარად, დამხმარე, არაძირითადი ხასიათი ენიჭებოდა.

XX და განსაკუთრებით XXI საუკუნეების მთელმა რიგმა „დაუგეგმავმა“, ტურბულენტურმა ეკონომიკურმა და პოლიტიკურმა პროცესებმა და შესაბამისმა სოციალურმა შედეგებმა გამოიწვიეს გლობალური განვითარების ახალი, სწორედ სარესურსო არსის მქონე პარადიგმის ჩამოყალიბება, რამაც სარესურსო პოლიტიკის რადიკალური გადახედვისა და დაკორექტირების აუცილებლობა მოითხოვა.

ინტეგრალური რესურსების დაყოფა მხოლოდ მატერიალურ, ადამიანურ და ბუნებრივ რესურსებად, იმის მიუხედავად, რომ ყოველი მათგანის აქტუალობა და როლი არ შეცვლილა, სრულად ვეღარ ასახავს რესურსების მრავალფეროვნებასა და მათი მართვისა და რაციონალური გამოყენების ყველა ასპექტს. გლობალური განვითარების ხასიათი და თავისებურებები მოითხოვს ე.წ. **პარციალური რესურსების (ნახ. 1)** იდენტიფიცირებასა და ინტეგრალური რესურსების ზოგად სტრუქტურაში მათ ადექვატურ ასახვას.

პარციალურ რესურსებს შორის სადღეისოდ წამყვან პოზიციებს იკავებენ ინოვაციური, საინვესტიციო, გეოსტრატეგიული, პოლიტიკური, გავლენის, ადამიანის ქცევითი, ადაპტაციური, სარეაბილიტაციო-სამკურნალო და სხვა, გამოყენებადობის მაღალი ხარისხისა და მზარდი აქტუალობის რესურსები. ახალ შინაარსსა და ფუნქციებს იძენს საინფორმაციო, ენერგეტიკული, კომუნიკაციური, წყლისა და სურსათის, კლიმატური, ვიტალური რესურსები.

მხოლოდ მე-20 და 21-ე საუკუნეების მიჯნაზე იწყება იმის აღიარება, რომ კაცობრიობის აწმყო და მომავალი ინტეგრალური რესურსების არა მარტო ფლობასა, არამედ და უმთავრესად მათი რაციონ-

პარციალური რესურსები

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII XIII

I. საინფორმაციო-ანალიტიკური
II. კომუნიკაციური
III. საინვესტიციო
IV. გეოსტრატეგიული
V. მართვის ოპტიმიზაციის
VI. ა
VII. ისტორიულ-კულტურული

VIII. რელიგიური
IX. გენეტიკური
X. მსოფლხედვითი
XI. საცხოვრისის
XII. ინოვაციური
XIII. ადაპტაციის
XIV. გავლენის

ნახ.1

ალური გამოყენებისა და ოპტიმალური მართვის სისტემების ეფექტიანობაზე დამოკიდებული.

დღეს მსოფლიოს ყურადღება კონცენტრირებულია პანდემია კოვიდ-19-ის თემაზე, რომელიც, როგორც ჩანს ერთ-ერთი მორიგი (და ჯერ კიდევ არა ყველაზე მწვავე) ეპიდემიაა კაცობრიობის დაკვირვებად ისტორიაში. მიუხედავად მისი გლობალურ რეაქციებზე, მსოფლიოს უკლებლივ ყველა ქვეყნისა და თითქმის 8 მილიარდს მიღწეული მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობაზე მართლაც რომ უპრეცედენტო ნეგატიური გავლენისა, რჩება შთაბეჭდილება და გონიერი ეჭვი, რომ სხვადასხვა მიზეზის გამო, მოხდა ამ თემის ჰიპერბოლიზაცია გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანი გლობალური პროცესების და მოვლენების შენიღბვის მიზნით.

რა პროცესებზეა საუბარი?

- წარმოების კაპიტალისტური სისტემის უპრეცედენტო კრიზისი და სავარაუდოდ, მისი არსებობის საბოლოო ფაზაში შესვლა.

- დერივატივების და სახელმწიფოთა ურთიერთვალდებულებების მოცულობის გლობალურ მშპ-სთან შედარებით თითქმის 3-ჯერადი ზრდა.

- შეუქცევადი ეკოლოგიური და კლიმატური პროცესები.

- მთავარი საერთაშორისო სტრუქტურების უზნარობა ძირითად მასშტაბურ პროცესებზე გავლენის მოხდენისა.

- ახალი, მძლავრი ტრანსნაციონალური კონგლომერატების გაჩენა და გაძლიერება (FAGMA, IC&V და სხვ.).

- დაუფარავი პრაგმატიზმის და მხოლოდ მოგებაზე ორიენტირებული მსოფლხედვის უალტერნატივო გაბატონება.

- განვითარების პარადოქსის“ გამოვლენა ცხოვრების უმეტეს სფეროებში (ხელოვნური ინტელექტი, ინფორმაციული ტექნოლოგიები, ნანო-ტექნოლოგიები და სხვ.).

- მსოფლიოს მოსახლეობის „ბიოლოგიურ პოპულაციად“ ტრანსფორმაციის პროცესის სანყისი სტადია.

- „მართვადი ადამიანის“ თეორიები - ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა კლასიკური სისტემების სანინალმდებო შინაარსით და ა.შ.

კაცობრიობის განვითარებამ მკაფიოდ გამოხატული ანიზოტროპიული ხასიათი მიიღო, რაც ახალი კონფლიქტების, რასიზმის, სეგრეგაციის, დემოკრატიული ინსტიტუტების კრახის მიზეზი შეიძლება აღმოჩნდეს.

ამ პირობებში განსაკუთრებული ყურადღება და ძალისხმევაა საჭირო ყოველი ქვეყნისათვის მხოლოდ მისთვის გამოსადეგი განვითარების მაქსიმალურად კონკრეტიზირებულ მოქმედებათა პროგრამის ჩამოყალიბებასა და რეალიზაციისათვის.

ასეთი პროგრამების საკვანძო საკითხია ქვეყნის განვითარების პრიორიტეტები განსაზღვრა და მათი რეალიზაციის უზრუნველყოფელი ინტეგრირებული

რესურსების მართვისა და გამოყენების ოპტიმალური სქემებისა და რეჟიმების შემუშავება.

დღეს მსოფლიოში 253 ქვეყანაა, მათ შორის გაეროს წევრი 198, ნაწილობრივ აღიარებული - 32, არ აღიარებული - 23. ყოველი მათგანისათვის, განურჩევლად მოსახლეობის რაოდენობის, ტერიტორიის, ეკონომიკური და სოციალური განვითარების დონის, პოლიტიკური წყობის - ძირითად პრიორიტეტებს სწორედ ქვეყნისა და მისი მოსახლეობის უსაფრთხოებისა და განვითარების უზრუნველყოფა წარმოადგენს.

წარმატებას ის ქვეყნები მიაღწევენ, რომლებიც შეძლებენ თავისი მიზნებისა და სურვილების და საკუთარ შესაძლებლობათა და უნარების დაბალანსებას, ანუ მდგრადი განვითარებისათვის პირობების ჩამოყალიბებას, რაც ბევრად არის დამოკიდებული მათი ინტეგრალური რესურსების სტრუქტურასა და მახასიათებლებზე.

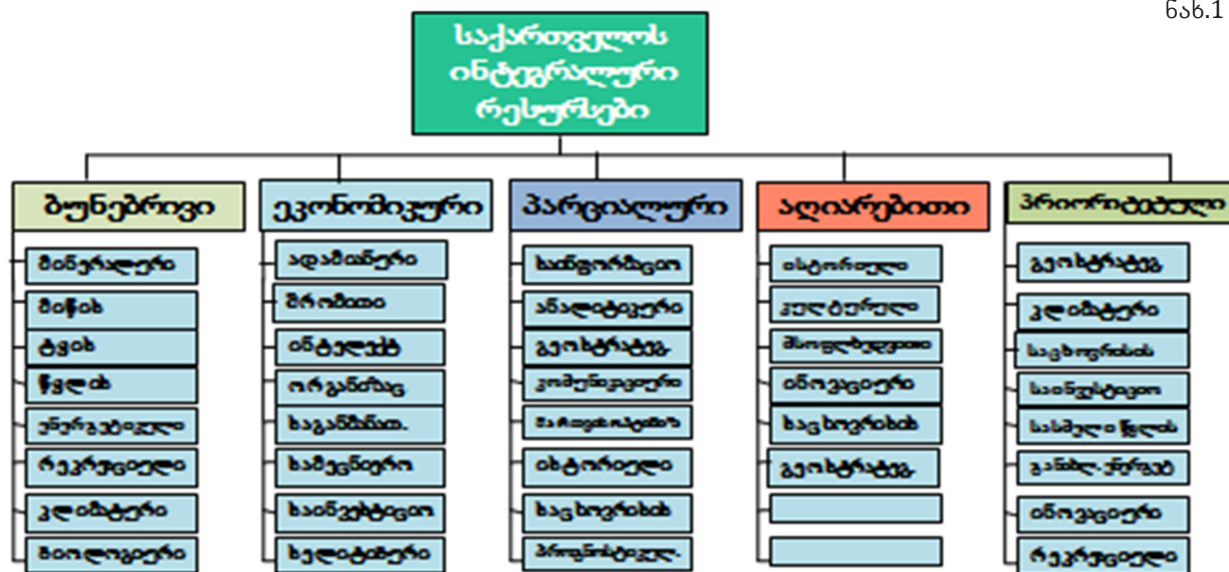
რესურსების ტრადიციული კლასიფიკაციები წლების განმავლობაში უცვლელია. ხდება მხოლოდ ზოგიერთი რესურსის დასახელების კორექტირება და შინაარსის დაზუსტება

მაგრამ დრომ, კაცობრიობის განვითარების ხასიათმა, სამეცნიერო-ტექნოლოგიურმა პროგრესმა, უძლიერესმა პოლიტიკურმა და სოციალურმა ძვრებმა დღის წესრიგში დააყენა ასეთი კლასიფიკაციების დაზუსტების, გაფართოების, შინაარსობრივი კონკრეტიზაციისა და რაც მთავარია - **რესურსების მრავალსახა თვისებებისა და პარამეტრების მიხედვით რანჟირების აუცილებლობა.**

ზოგიერთი რესურსის ცნება და შინაარსი იმდენად გაფართოვდა (მაგალითად ინფორმაციული რესურსებისა), რომლებიც ვეღარ თავსდებიან ეკონომიკური რესურსების „ქვერესურსის“ ჩარჩოებში. ასეთივე მდგომარეობაა ადამიანურ რესურსებში ტრადიციულად ნაგულისხმევი ინტელექტუალური რესურსები, რაც განსაკუთრებით თვალსაჩინო გახდა ხელოვნური ინტელექტის განვითარების (უკვე მიღებული შედეგების გათვალისწინებით) თუნდაც მიმდინარე სტადიაზე.

ამავე დროს, აუცილებელი გახდა ისეთ რესურსებზე დეტალური მსჯელობა და შესაბამისი კვლევების ჩატარება, როგორც არის გენეტიკური, ისტორიულ-კულტურული, რელიგიური, ზემოთ ნახსენები ადაპტაციური, ქცევითი და სხვა რესურსები, რომლებიც არსებობენ, ვითარდებიან, ამყარებენ სინერგიულ ურთიერთობებს ერთმანეთთან სხვა სახის რესურსებთან და ყოველნაირი მცდელობა მათი ტრადიციულ სქემებსა და კლასიფიკაციებში „ქვერესურსებად“ წარმოდგენისა, კონტროლუქტიულია თავისი არსით.

პარციალური რესურსებთან ერთად შესაძლოა რესურსების კიდევ ორი კატეგორიის - „აღიარებითი“ და „პრიორიტეტული“ რესურსების შემოღების მიზანშეწონილობაზეც გაიმართოს მსჯელობა (ნახ.2)

აღსანიშნავია, რომ რესურსების ტრადიციულ კლასიფიკაციებში შემავალი კატეგორიებისგან განსხვავებით, **პარციალური რესურსების** ნუსხა დინამიურ, მუდმივად შევსებად ხასიათს ატარებს და კაცობრიობის განვითარების ყოველ ახალ ეტაპზე, მომავალშიც მოხდება რესურსების ამ ჯგუფის შემდგომი შევსება და გაფართოება. მაგალითად, პლანეტარული და კოსმოსური რესურსები, რომლებიც სადღეისოდ არა მართო ნაკლებად არის შესწავლილი არამედ შეცნობილიც კი, საეჭვოა რომ ბუნებრივი რესურსების ქვერესურსებად იყოს განხილული, რადგან ამ უკანასკნელში, რაც ალბათ გამართლებულია კიდევ, დედამიწის ბუნებრივი რესურსები იგულისხმება.

ამჟამად სტუ-ს და საწარმოო ძალებისა და ბუნებრივი რესურსების შემსწავლელ ცენტრში მეცნიერთა ჯგუფის მიერ მუშავდება უნივერსალური საგანმანათლებლო კურსი - „რესურსმცოდნეობა“, რომელიც განკუთვნილია უმაღლესი სასწავლებლების სამივე საფეხურის (ბაკალავრიატი, მაგისტრატურა, დოქტორანტურა) სტუდენტებისათვის, საშუალო და პროფესიული განათლების სასწავლებლების მოსწავლეთათვის (ადაპტირებული ვერსია) და საჯარო მოხელის პროფესიული განვითარების პროგრამების მონაწილეთათვის, სადაც თითოეული სახე ინტეგრალური რესურსებისა, მათ შორის პარციალური რესურსების, დეტალურად იქნება განხილული.

ინტეგრალური რესურსების განსაკუთრებულ სახეს წარმოადგენს ე.წ. **ვიტალური რესურსები**. განსაკუთრებული ყურადღება ვიტალური რესურსების მიმართ სრულიად ბუნებრივია, რადგან ისინი თითოეული ადამიანის ცხოვრების საფუძველს წარმოადგენენ.

ტრადიციულად მიღებულია ვიტალური რესურსების ასეთი სტრუქტურა: დრო, ენერგია (ჯანმრთელობა), აქტივები (ქონება, ფული) და ცოდნა.

როგორც ვხედავთ, ვიტალური რესურსების ტრადიციულ ჩამონათვალში არ ფიგურირებს, ჩვენი აზრით, ერთ-ერთი უმთავრესი რესურსი - **სივრცე**.

წინასწარ მინდა ვუპასუხო ჩემს პოტენციურ ოპონენტებს, რომლებიც შეენიანაღმდეგებიან „სივრცის“ ერთ-ერთ საბაზისო ვიტალურ რესურსად განხილვას. ამ საკითხზე უახლოეს დროში გამოქვეყნდება შესაბამისი კვლევა, სადაც იქნება მცდელობა სივრცის ვიტალურ რესურსად განხილვის სასარგებლოდ საკმარისი არგუმენტების წარმოჩენისა, ამჟამად კი მხოლოდ ერთ-ერთ ასეთ არგუმენტს (რაც, ხსენებული მომავალი ნაშრომის ერთგვარ ანონსადაც გამოდგება) მოვიყვანთ: **ისევე როგორც ყოველი ესა თუ ის მოვლენა ხორციელდება „როდესღაც“ და შეუძლებელია რომ ხორციელდებოდეს „არასდროს“, ასევე იგივე მოვლენა აუცილებლად ხორციელდება „სადღაც“ და შეუძლებელია, რომ ის ხორციელდებოდეს „არსად“.**

2020 წლის დასაწყისიდან ვითარება საქართველოში უკიდურესად რთულდება. პანდემიის თემას რომ ავცდეთ, უნდა შევთანხმდეთ, რომ საქართველოს მდგომარეობა სტაბილურად მძიმე კი არ არის, არამედ სამწუხაროდ იკვეთება „არ გამოსწორების“ მკაფიო დინამიკა. ჩინეთის და რუსეთ-აზერბაიჯან-სომხეთის-თურქმენეთის მიერ განხორციელებული მოქმედებებით, საქართველომ არა მხოლოდ დაკარგა (იმედია, დროებით) სატრანსპორტო დერეფნის და ენერგეტიკული ჰაბის ფუნქცია, რაც თავისთავად მის გეოპოლიტიკურ და გეოსტრატეგიულ რესურსებს ძალზე ამცირებს, არამედ მისი საინვესტიციო მიმზიდველობამაც სერიოზული დანაკლისი განიცადა. ანუ საქართველო აღმოჩნდა (უკვე მერამდენედ) ერთგვარ გეოპოლიტიკურ ჩიხში, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს მისი ზოგადი განვითარების ჩიხშიც შესვლა. ამ დროს გადამწყვეტ მნიშვნელობას იძენს ხელისუფლების არატრივი-

ალური, ოპერატიული და ქმედითი ნაბიჯები ინტეგრალური რესურსების ათვისებისა და ქვეყნისა და მისი მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად მათ გამოყენებაზე; უზარმაზარი (26 მლრდ \$) საგარეო ვალის გადახდის ან გადავადების გზების დასახვა (საგულისხმოა, რომ ამ თანხის 50% კომერციული ბანკების ვალეებია), რომლის გასტუმრებაც ჩვენი ბანკების მევახშური პოლიტიკის გამო ისევ მოსახლეობას უწევს (სადეპოზიტო განაკვეთი 4%-დან შემცირდა 1%-მდე, ხოლო იპოთეკური და სამომხმარებლო სესხები 8-9%-დან გაიზარდა 16-21%-მდე).

ერთადერთი გამოსავალი არსებული მდგომარე-

ობიდან არის მკვეთრი შემოზღუდვა სამრეწველო დარგების აღორძინებისა და საექსპორტო პროდუქციის სტრუქტურის გამრავალფეროვნებასა და, რაც მთავარია, მისი მოცულობის არსებით ზრდაში.

ეს ამოცანა სავსებით რეალიზებადია, მაგრამ არა ცალკეული დარგებისა და ეკონომიკური მიმართულებების განვითარების პროგრამების შემუშავების გზით, არამედ ქვეყნის პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური განვითარების სრულყოფილი და თანამედროვე გლობალური პროცესების გამათვალისწინებელი კონცეფციისა და სამოქმედო პროგრამის ჩამოყალიბების საფუძველზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გ.თალაკვაძე - ინტეგრალური რესურსების მართვის ოპტიმიზაცია-მდგრადი განვითარების საფუძველი. სტუ რესურსების შემსწავლელი ცენტრის ვებ-გვერდის, 2021.
2. ნ.ჭითანავა. განსაცდელმა გააზრებული ნაბიჯების გადადგმა უნდა შეგვაცდეს-ბინოს. iverioni.com.ge 27.03.2020.
3. გ.თალაკვაძე. „ქართველი ხალხი უკეთეს ანმყოს და მომავალს იმსახურებს“, „ინტერპრესნიუსი“ თვალსაზრისი, 2012.
4. გ.თალაკვაძე. მთავრობას უნდა შეეძლოს თამამად თქმა - ჩვენ ვიცით არა მხოლოდ ის, თუ რა უნდა გაკეთდეს საქართველოში, არამედ ისიც, თუ როგორ უნდა გაკეთდეს. „ინტერპრესნიუსი“. თვალსაზრისი, 2020.
5. Г. Талаквадзе, З. Ломсадзе, И. Арчвадзе, «Приоритеты и ресурсы Грузии: мифы, история, перспективы», «Экономика природопользования и устойчивое развитие», №8 (27), 2020, ИЭПУР АН Украины, Киев, 2020г.
6. Nacional Intelligence Counsel, “Global trends and Paradox of progress” www.dni.gov/nic/globaltrends. 2020.
7. გ.თალაკვაძე, 30 წელი, სოციალურ-ეკონომიკური მიმოხილვა, 74 გვ. „ნეკერი“, თბილისი, 2020.
8. გ. თალაკვაძე, პანდემია 2019 - გაკვეთილები და გამოწვევები, „ბიზნეს-ინჟინერინგი“. №3, გვ. 50-57, თბილისი, 2020.
9. G.Talakvadze, SOCIAL, ECONOMIC AND IDEOLOGICAL CONSEQUENCES OF THE PANDEMIC COVID-19, Sciences of Europe, (Praha, Czech Republic), VOL 3, No 60, p.p. 19-44, 2020.